כענין שנאמר ימראשו ועד רגליו אראשו ולא ראשו בכלל רגליו ולא רגליו בכלל ת"ל

יעד יום האחד ועשרים לחודש בערב ⊕רבי 2

אומר אינו צריך ראשון וראשון בכלל שביעי ושביעי בכלל אפי' תימא רבי שקולי משקלי

קראי מכדי כתיב ימבן חודש ועד בן חמש

שנים תו מבן חמש 6 (ועד בן כ') למה לי הילכך

אישתקלו להו אמר מר ראשו ולא ראשו בכלל רגליו ולא רגליו בכלל מגלן איבעית אימא

שאני סימנים דגופו מסימנים דראשו איבעית

אימא לכל מראה עיני הכהן: ר"א אומר עד

שיהו יתירות על השנים חודש ויום אחד:

תניא ר"א אומר נאמר כאן למעלה ונאמר

להלן ₪ יחודש ומעלה מה להלן מבן חודש

ויום אחד אף כאן (מבן) חודש ויום אחד ואימא

כי התם מה התם חד יומא אף כאן חד יומא

א"כ ג"ש מאי אהני יסת"ר שנה האמורה

בקדשים שנה האמורה בבתי ערי חומה שתי

שנים שבשרה אחוזה ושש שנים שבעבר

עברי בו וכן שבבן ושבבתם כולן מעת לעת

בשנה האמורה בקדשים מנלן יאמר רב אחא

בר יעקב אמר קרא יכבש בן שנתו שנתו

שלו ולא של מנין עולם ישנה האמורה בבתי

ערי חומה דכתיב יעד תום שנת ממכרו

סמכרו שלו ולא שנה למניז עולם שתי סמכרו

שנים ישבשדה אחוזה דכתיב יבמספר שני

תבואות ימכר לך הפעמים שאדם אוכל שלש תבואות בשתי שנים ישש שבעבד עברי

דכתיב ישש שנים יעבוד ובשביעית זימנין

דבשביעית נמי יעבוד ושבבן ושבבת כולן

מעת לעת למאי הילכתא אמר רב גידל אמר

רב ילערכין רב יוםף אמר לפרקין דיוצא דופן

א"ל אביי לרב יוסף מי פלגיתו א"ל לא אנא

אמרי חדא והוא אמר חדא הכי נמי מסתברא

דאי ם"ד פליגי זו מ"ד לערכין לא אמר ליוצא

דופן והאמר רב הילכתא סו בכולה פירקא

מעת לעת ואלא למאן דאמר לערכין מ"ם

לא אמר ליוצא דופן דומיא דהנך מה

הנך דכתיבא אף הנך דכתיבא ואידך אי

סלקא דעתך דכתיבא האי שבבן ושבבת

 לקמן כד:], ב) נדה מו: [כל הענין מוספתא דפרה ספ"א],
 ג' נעי מוס' נדה מו: ד"ה כולן], ג) [עי מוסי נדה מו: דייה כוקן, ד) [בכורות כז:], ד) [לקמן לא.], 1) [עי תוס׳ לקמן ריש יע.], 1) עיין רש"ק שגירסא אחרת היה להם ולתירוש רש"י ויחא

## תורה אור השלם

1. וְאִם פְּרוֹחַ תִּפְרַח הַאָּרְעַת בָּעוֹר וְבִּסְּתָה הַאָּרְעַת אַת בְּל עוֹר הַבָּגְע מֵראשוֹ וְעֵד רַגְּלִיו לָכָל מַרְאַה עֵינִי הִבֹּהַן:

2. בֶּראשׁן בְּאַרְבֶּעָה עְשְׁר יוֹם לַחְדֶשׁ בְּעֶרְב תִאבְלוֹ מֵצֹת עִד יוֹם הָאָחָד וְעֲשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בְּעֶרְב הָאָחָד יוֹעשִׁרִים לַחֹדֶשׁ בְּעֶרָב: שמות יב יח נ. וִאָם מָבֶּן חֹדֶשׁ וִעַד בֶּן חָמֵשׁ 3. וִאָם מָבֶּן חֹדֶשׁ וִעַד בֶּן חָמֵשׁ שנים והיה ערבר הזכר חמשה שְּקלִים בָּסֶף וְלֹנְּקְבָה עָרְבְּּךְּ שְלְשֶׁת שְׁקָלִים בָּסֶף: שִׁלֹשֶׁת שְׁקָלִים בָּסֶף:

ייקרא כז ו זיקרא כז ו 4. פָּלָד אֶת בְּנֵי לַוִי לְבֵית אַבֹּתָם לְמִישְׁפָּחֹתָם כָּל זְכָר מִבֶּן חבש ומעלה תפקדם:

במדבר ג טו 5. וּבְמְלֹאת יְמֵי טְהַרָּהְהְּ לְבַן או לְבַת תָּבִיא בֶּבֶשׁ בֶּן שְׁנְתוּ לְעִלָה וּבָן יוֹנָה אוֹ תֹר לְחַשְׁאת אָל בָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל אָל בָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל גָּל בָּוְנֵח אַנֶּוּל מוּצֵּוּ אָר הַבּּתַּן: הַ וְאִישׁ בִּי יִמְבּר בֵּית מושׁב עִיר חוֹמָה וְהָיְתָה גְּאֻלְּתוֹ עֵד תם שָׁנַת מִמְבָּרוֹ יָמִים תִּהְיֶה תם שָׁנַת מִמְבָּרוֹ יָמִים תִּהְיֶה ויקרא כה כט גאלתו: במספר שנים אחר היובל

ייקרא כה טו בי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשבעת יצא לחפשי חנם: שמות ריי

#### שינויי נוסחאות

א] תו מכן חמש שנים ועד כן עשרים למה לי (ש"ח), כ] נוס' דפו"ר: ונאמר להלן ופדויו מבן לפו ל. זמתת פסק דפרדיד ביבן חדש ונ"ב, ס"א אינו וכן גירסת רש"י ז"ל אבל התוס' גורסין אותו ש"מ), ג] ושבבן וקננת (ש"מ). דו ומ"ד לערכיו (ש"m). הו בכולה פרקין (ש"מ),ו] הן המקראות נפי (ש"מ), ו] כלמעלה כתיב מכן חדש (ש"מ), ו] הראשון בכלל ש"ח), ען להוב ובפסיון ונגע שבמקום (ש"מ), י] בס"ה: נכנס בהחדש ובדפ"ר בחדש, צ] שני שתי שנים נמשמע (m"m), יג] קמה לא יגאלנה (ש"ח), יד] וכשיפדנה הגואל יחשוב (ש"ח), עון שות שלש מנים (ש"ח), עון נדה הוא ומיירי בה טובא כן (ש"ח), יוֹן ונת שנויין עובא כן (ש"ח), יוֹן ונת שנויין עוב עס (ש"ח), יוֹן כן דאמרי׳ התס (ש"ח), יינן עובא עס (ככע אם השלימה שנתו (ש"מ). לו כל היום (צ"ק), לא] נ"ל איצט קרא [וג" נ"ק אינטרכו לקמן היום (צ"ק), לחן ל"ל איצטריך קרא [וג" ל"ק לילטרכו לקמן תרי קרא], לכן דלפי (צ"ק), לגן נדפו"ר דמשמע שנים ותבואות דר"ל דה"ל ותבואות לד] שתכואה אחרת יש (ש"מ).

# רבינו גרשום

ראשו ולא ראשו בכלל עד רגלו ולא רגלו בכלל משום דכתיב לכל מראה עיני הכהן וראשו ורגליו אינן נסקרין ביחד בסקירה אחת: ת"ל עד יום האחד ועשרים לחדש בערב. לסוף הימים היינו ראשון ושביעי בכלל: ד' אומר אינו הראשון ועד יום השביעי תרווייהו הוו בכלל ולא איצטריך . ג״ש: שהולי משהלי הראי. שאיז . אנו יודעיז אם נאמר עד ועד בכלל

שבמקום בשר נידון בשיער לבן ובפסיון: לכל מראה. ואינו יכול לראות בראש מפני השיער וברגל בין אלבע לאלבע: ונאמר להלן. גבי לוים חדש ומעלה מה להלן חדש ויום אחד כדכתיב מבן חדש ומעלה דכבר נכנס בה חדש יו האחר אף כאן חדש ויום אחד: מה התם חד יומא. מה מעלה דכתיב גבי חדש לא הוי אלא חד יומא אף מעלה דהכא גבי שנים לא הוי אלא חד יומא: ג"ש מאי אהני לי. בלא ג"ש ידענא דחד יומא בעינן דהא ומעלה כתיב: שנה האמורה בקדשים. כגון (במדבר כח) כבשים בני שנה: שתי שנים שבשדה אחווה. יאן (שהוא) שהמוכר שדה אחווה אינו רשאי לגאול עד שתהא ב' שנים ביד הלוקח דכתיב (ויקרא כה) במספר שני תבואות ימכר לך ומיעוט שנים שתים: ושבכן ושבכת. שנים האמורים בבן ובבת ולקמן מפ' להו: מעם לעם. אותו יום ואותה שעה לשנה הבאה ולא אזלינן בתר מנין

עולם דכי מטי תשרי ניחשוב ליה

שתח: שני סבוחום. כיון דכתיב שני

יבו שני תבואות במשמע תבואות ל"ל

אלא מלמד שכל תבואה שימלא באותן

ב׳ שנים יאכל ואפי׳ ג׳ כגון אם

מכרו לו בניסן מליחה קמה יגו ולח

יגאלנה עד שתי שנים בניסן באותו

יום ואם קדם וקלר הרי שאכל ג'

הרי זה אוכל פירות אלו וזורעה ואוכל ממנה פירות לפני ר״ה אחד [וחוזר] וזורעה ואוכל ממנה פירות עד ר״ה נמצא אוכל שלש תבואות

כענין שנחמר מרחשו ועד רגליו. דפשיטה לן כדמפרש לקמן

מרחשו ולא רחשו בכלל: ח"ל עד יום האחד ועשרים לחדש בערב.

אלמא יום ראשון בכלל כדכתיב ברישא דקרא בערב תאכלו מלות

ושביעי נמי בכלל מסיפיה דקרא כדכתיב בערב: שקולי משקלי

קראי. שקולין הן יו המדרשות. לפי

מדרשו של רבי יש להכריען כלמטה

ויש להכריען כלמעלה זו כדכתיב מבן

חדש ועד בן חמש שנים והיה ערכך

וגו' ואמרינן עד ועד בכלל הרי בן

חמש כלמטה והדר כתיב ואם מבן

חמש שנים ועד בן כ' וגו' ולרבי מבן

חמש ובן חמש בכלל דהאמר מיום

הראשון יו הראשון בכלל הרי שנת ה׳

כלמעלה הלכך אי לאו ג"ש לא קמה לן הכרעה להיכא: מבן ה' פו ל"ל.

הכי ה"ל למיכתב ועד בן עשרים שנה

והיה ערכך וגו' ועד בן ששים שנה

והיה ערכך וגו': שאני סימנין דגופו

מסימנין דרחשו. דסימני נגע שבמקום

שיער נידון בשיער להוב מו ובנגע

תבואות וכשיפדנה ידו מוכר יחשוב שנים מיום שמכרה עד היובל אם היו עשר שנים והוא מכרה בעשרה מנים נמנא שמכרה לכל שנה במנה שהרי ביובל היתה עתידה לחזור הלכך כשהוא פודה עכשיו נותן שמנה מנים לשמנה שנים הנותרים וזה אכל שלש תבואות שוות מיו כמה מנים בשתי שנים ואילו הוה אזלינן בתר מנין עולם מתשרי הבא בשנה האחרת הוה פריק ליה ולא הוה אכיל אלא שתי תבואות: לערכין. דלא אולינן בשנת חמש ועשרים וששים בתר מנין עולם: לפרקין דיולא דופן. במסכת נדה (דף מה:) מון בן י"ב שנה נדריו נבדקין בן י"ג נדריו קיימין בת אחת עשרה נדריה נבדקין בת שתים עשרה נדריה קיימין וכן הרבה שנות בן ובת יו שנינו שם וקאמר הכא דכולהו מעת לעת לערכין שנולדו: האמר רב. התם במסכת נדה (דף מו:): הלכחא בכולה פירקין. דיולא דופן מעת לעת: מ"ע לא אמר ליולא דופן. הואיל וסבירא ליה נמי התם מעת לעת: אמר לך אפי׳ הכי הכא

לא קתני להו דומיא דהנך שנה דקדשים ודעבד עברי קתני דכתיבי באורייתא והנהו שנים דיולא דופן כולהו דרבנן: שבוכר

י הבוקר איז רכי הנון שהסחת להסובל בהאיז היותר אשר הציים. של היותר היותר שהם אחד החוב הבין בניתן מספרה בהיותר ה מא, יותר על מה שכתוב [בתורה ברתר בפרותר מבן חדש תפדה אך הכא נמי חד יומא שלא יות היותרת השנים אלא יום אחד: (א"ב שני העולם מתשרי ועד ניסן עלתה לו שנה: **פעכים שארם אוכל [נ' תבואות בכ' שנים]**. כגון שמכרה לו לפני ר"ה והיא מלאה פירות

*ל*טרזרר

שהיא טהורה נאמר קרחת וגבחת ששני משמע שנים ותבואות משמע

שנים הרי כאן ארבע וי"ל דדריש ממספר כגן דמשמע שני תבואות וה"ל למכתב תבואה משמע שתבואה כדן אחת יש עדיין וקשה לר"י שאפי" אנו מונין לשנות העולם נמנא ג' תבואות בב' שנים כגון שמכר לו בב' בתשרי שדה מליאה פירות שכשיבא תשרי של שנים הבאים קלר כבר פירותיו מכ"ט באלול וי"ל דשכיח טפי שלשה תבואות בב' שנים שאנו מונין מעת לעת יותר משאנו מונין לבריאת עולם:

ובשביעית נמי יעבוד. הקשה הרר"י בן יום טוב דהא לא שמעינן מהכא אלא מעת לעת של שנה אחרונה

אבל מעת לעת של שאר שנים מנלן אימא דל' יום שלפני ר"ה חשיבי שנה והשיב לו רשב"ם דקרא ובשביעית גלי לן אשנה אחרונה והוא הדין לשאר שנים דאולינן בהו מעת לעת דומיא דהנך דכתיבי:

בתי ערי חומה איכא תי קראי: בתי ערי חומה איכא תי קראי: תום' ד"ח וא**י בעית אימא בו' מרנל. ו**צ"ל דהתם מיירי על גבי הרגל דשייך ביה שפיר לכל מראה עיני הכהן והכא מיירי בין אצבע לאצבע: ד"ה ו**פרויו מבן חדש ומעלה.** מקרא זה אינו נמצא אלא כתי׳ ופרויו מבן חדש חפרה, אלא דאמרי׳ בככורות פ' יש בכור (מט.) דאינו רשאי לפרות את הבכור ער יום שלשים וא׳ וגמרי׳ חדש חדש ממדבר רכתי׳ בהו ומעלה, הלכך חשוב כאילו כתי׳ ופרויו מבן חדש ומעלה. תוספי הרא"ש ז"ל: ד"ה שנתו כו' מחוסר זמו הוא. גליוו. ועוד קשה b) מגלו דשעות פוסלות בקדשים דאי משנתו שלו ולא שנתו של עולם (לאו מלתא) היא די לבינה בהודים היא אינטריך תהי להיא היא לפעוטי שנת עולם הזה לומר רבעינן פעת לעת ה״ל דקושיא חדה של עולם לאו לאו מלהלת) היא צעת לעת ה״ל דקושיא חדה שנת עולם הדר לומר רבעינן פעת לעת ה״ל דקושיא חדה מהרצא לאירך דע״כ שנתו לא איצטריך למעוטי שנת עולם דמתמיד נפקא, דא״כ לא תמצא תמיד כשר כדפיי, אלא איצטריך משום מעת לעת ולומר דשעות פוסלות עכ״ל הר״ר אליעזר משנזא: בא**״ר. בתרא.** דאמרינן ורבנן ההוא מבעיא ליה שנת ממכרו שלו ולא שנת של

מנין העולם וימים מבעיא ליה מעת לעת דאי מעד שנת ממכרו הו"א מיום ליום אין מעת לעת לא ה"ג הו"א הכא אילו לא כתיבי תרי קראי: א) ואף דבובחים ד' כה: מפיק ליה מדכחיב גבי פסח זכר בן שנה יהיה לכם ע"ש איכא למימר דפסח שאני דחמיר ולא גמריטן מיניה לשאר קדשים.

ואינו יכול לראות בראש עיני הכהן. ואינו יכול לראות בראש מפני השער וברגל בין אלבע לאלבע וא"ת הכא משמע דפרח בכולו לא שייך ברגל ובאיזהו מקומן (זכחים דף מט:) לא משמע כך ים דאיכא התם ר' נתן בן אבטולמום אמר מנין לפריחה בבגדים

> בבגדים ונאמר קרחת וגבחת באדם מה להלן פרחה בכולו טהור אף כאן פרחה בכולו טהור והתם מנלן דכתיב מראשו ועד רגליו מה להלו כולו הפך טהור פירוש ברגל אף כאן פי׳ בראשו כולו הפך טהור [משמע] דפריחה שייך שפיר ברגל דיליף ראש מרגל : י ופדויו מבן חדש ומעדה. וחפשנו אחר מקרא זה ולא מלאנוהו כ"א ופדויו מבן חדש תפדה ושמא דריש הכי מדכתיב ופדויו מבן חדש דמשמע מבן חדש ומעלה מדלה כחיב בן חדש : שנתו שדו ודא שנתו של עולם. הק' הרב שמואל בן הרב אלחנן ל"ל קרא להכי תיפוק ליה מסברא דאלת"ה היאך נמנא תמידין כשרין לר"ה שאם נולד קודם ר"ה מיד כשנכנס ר"ה בן ב' שנים הוא ואנו כבש בן שנה בעינן לחמידין ואם הוא נולד יום ר"ה מחוקר זמן הוא ויש מפרשים דאין אנו מתחילין מנין שנתו כי אם מיום הרצאה כדאמרינן גבי בכור לפני ה' תאכלנו שנה בשנה ואמרינן (ר"ה דף ו:) דאין אנו מונין אלא מיום הרצאה ה"ל אמרינן הכא ואינו כן דלא אמרינן דין זה כ״א לענין בל תאחר אבל לענין מניין שניו לא דהא אמרינן בפ"ב דובחים (דף כה:) דשעות פוסלות בקדשים פי׳ אם שחט כבש ינו [ביום] השלמת שנתו קודם שהגיע מעת לעת דלידתו ולא הספיק לזרוק הדם עד שעבר מעת לעת לשעת לידתו פסול ואי אזלינן ביה אחר הרנאה לא תמנא דין זה שהרי לעולם כן הוא בן שנתו אלא ש"מ דאולינן אחר הלידה ממש א"כ הדרא קושיא לדוכתיה ואומר מורי ה"ר שמואל דשפיר כחו (אילטרכו תרי קראי) דאי לאו הכי לא אמרינן ביה מעת לעת כדאי לקמן בפרק בחרא (דף לא.): במספר שני תבואות פעמים שאדם אוכל ג' תבואות בב' שנים. וא"ת היכי דרשינן מהאי קרא הכי ואימא ד' תבואות כבו לפי

יד א מיי׳ פ״ז מהל׳ טומאת לרעת הל"ו: לרעת הל"ו: מו ב מיי פ"א מהל' מעה"ק הכי"ג. שו ג מיי פי"ב מהלי שמטה וובל הל"א: יובל הכיים: יז ד מיי שם פייא הלכה ט: יח ה מיי שם הלייו: יש ו מיי פ"ב מהל' עבדים הל"ב: ב ז מיי פ"א מהל' ערכין הלכה ב ז מיי פ"א מהל' ערכין הלכה

## מוסף רש"י הובא בעמוד הבא

### שימה מקובצת

רגליו ולא רגליו בכלל. הקשה הר"ר אלחנן דהכא משמע דפריחה בכולו טהור חוץ מרגליו, וקשה מהא דאמר" בזבחים (דף מ"ט ע"ב) ואיתקש ראשו לרגלו מה להלן כולו הפך לבן פרח בכולו טהור אף הפך לכן פרח ככולו טהור אף ראשו פרחה בכולו טהור והא לא אשכחן פריחת נגע (בכולו) [ברגליו] דטהור, וייל דכי היכי דחלוקים רגליו מכל הגוף שאם פרחה בכל הגוף בלא רגליו פרחה בכל הגוף בלא רגליו פרחה בכל הגוף בלא הגליו דטהור ה״נ אם פרחה בכל רגליו בלא שאר הגוף טהור. ונ״ל דהאי שינויא ליתא דכל נגע עור בשר אינן נטהרין בפריחה עד שתפרח בכל מקום הראוי ליטמא שתפרח בכל מקום הראוי ליטמא בנגעי עור הבשר, ובפרק ר דנגעים (מ"ח) קתני אלו מקומות באדם וכור ואין מעכבין את ההופך כולו לבן וכו' וחשיב החם וכף הרגל וגם אינו מטמא בבהרת. ופי׳ רבינו שמשון משום דחשיב כבית הסתרים לפי שאדם דושיב כבית הסתרים לפי מאדם
דורך עליו והוא מכוסה תמיד,
והאי דקאמר הכא ולא רגליו
דקאמר מה רגלי, והאי
דקאמר מה רגליו פרחה ככולו
טהור היינו בהרת שעל רגליי
שאם פרחה ככולו טהור: שנה
האמורה בקדשים. נ"ב ח"ל
הרא"ש ו"ל בסוף פרק יוצא
דופו נודה מו) רקיי ברומים דופן (נדה מז:), בפ"ב דובחים (כה:) איכא למ״ד שעות פוסלות בקדשים דדריש שה תמים זכר בן שנה יהיה שיהיו כל הוויותיו בן שנה יהיה ופריך מי איכא מידי דבשעת שחיטה בן שנה ובקבלה והולכה בן שתי שנים, ובקבלה והולכה בן שתי שנים, אמר רבא זאת אומרת ששעות פוסלות בקרשים, והשתא מעת לעת של קדשים אינו שוה לאחרים דלא בעינן בהו מעת לעת בשעות כדפי׳ לעיל (תוס׳ הרא"ש נדה מד: ד"ה שלשים) . גבי שלשים יום איכא בינייהו, ושנה דבתי ערי חומה נמי משמע בפרק בתרא (לא.) דבעינן מעת לעת אף בשעות דדריש התם עד תום שנת כו', והקשה והם עו הום שנו כדי, הוקשה רבינו מאיר מאי איצטריך האי קרא גבי קדשים. מההוא קרא דריש בזבחים בן שנה יהיה דשעות פוסלות ידעינן דלשנתו מנינן, דאי מנינן למנין העולם לא משכחת לה דבשחיטה היה וסד"א כיון דבשעת שחיטה היה בן שנה וזרקו לא ירד קמ"ל קרא כיון דבשעת הקבלה היה יותר מבן שנה אם עלה ירד. ונ"ל דאי לאו דידעינן מהכא דבתר שנה רידיה אזלינן לא הוה דרשינן . מיהיה דשעות פוסלות וכז גבי